

a t a l a

# OPINA

**Gizartean baztertuta edo  
baztertuak izateko arriskuan dauden pertsonak**





## Aurrekariak



Urteko txostenaren atal honetan bazterketa prozesuetan murgilduta dauden pertsonen erasaten dieten jarduketak jaso dira. Bazterketa prozesu horien zio nagusiak **gizarte eta ekonomia desberdintasunak** dira.

2011ko txostenean gizarte bazterketa arriskuan dauden pertsona kopurua handiarazten duten faktore **enpleguaren suntsiketa aipatu bagenuen**, 2012ri dagozkion datuak are etsigarriagoak dira.

**Euskadik** 169.083 langabe izan du 2012aren itxieran eta urteko azken hiruhilekoan langabezia tasa % **15,14** izan zen, 2011 amaierako % 12koaren aldean. ([Iturria Lanbide](#))

**Espainiar Estatuan**, **EUROSTAT**en 2012ko azaroko datuen arabera, langabezia tasa % **26,6** zen, 2011 amaierako % 22,5koaren aldean.

Hala, **2012ko pobrezia eta gizarte-desberdintasunei buruzko inkestak** ohartarazi duenez, krisi ekonomikoak ohiko **betebehar eta gastuei aurre egiteko familiek dituzten zailtasunak** handiarazi ditu, 1996az geroztik ikusten ez zen bezala.

**Paraleloki diru-sarrera urritasunari lotutako txirotasun eta behin-behinekotasun arrisku egoerak ugaritu dira**, eta 2012an egiazko txirotasun eta behin-behinekotasun egoeren eta txirotasun ezkutuko moduen eragina handitu da.

Txosten horren arabera, ordea, krisiak ez ditu arriskuan jarri 2008 arteko aurrerapenak, eta 2012ko egiazko txirotasun eta behin-behinekotasun tasak 1986 eta 1996ko mailetatik urrun daude. Errealitate hori, neurri handi batean, **Diru-sarrerak Bermatzeko Errenta, Etxebizitza gastuetarako Prestazio Osagarria eta Gizarte Larrialdietarako Laguntzak (DBE/EPO/GLL) prestazio sistemaren eragin positiboari** lotuta dago. Eragile horiekin –hala nola pensio politikaren eragin onuragarria– batera, **diru-sarrerak bermatzeko sistema horrek EAEko txirotasun eta bazterketa tasei Europar Batasuneko batez besteko zenbaiten azpitik eusten lagundu du**, eta Euskadi European desberdintasun mailarik txikiena duten gizartearen artean sendotu da. Horri dagokionez, EAE guztiz aldenitu da Espainian nagusi den egoeratik.

Alegia, gizarte bazterketaren aurka borrokatzeko dispositiboek are garrantzi handiagoa hartzen dute krisi orokorreko testuinguruan, ekonomia eta gizarte desberdintasunak areagotzen dituelako.

2012an, euren premia oinarrikoenei aurre egiteko diru-sarrerarik ez duten pertsona kopuruak hazten jarraitu du.

PGDIren datuen arabera, EAEko diru-sarrerak bermatzeko sistema arriskupeko biztanleen % 72,6ri iritsi zitzaizen, 2008ko % 63,6ren gainetik.

DBE/EPO/GLL sisteman sartutako pertsonaren bat duten etxeetako biztanleak 2008n baino % 60,5 gehiago dira; euskarri biztanleak % 6,1 dira, 2008an % 3,9 ziren bitartean.

Hortik diru-sarrerak bermatzeko sistema kudeatzeko eredu bizkor, eraginkor eta, giza baliabideei eta baliabide materialerik dagoen, nahikoa izateak daukan garrantzia, balizko erabilzaileen babesa berma dezan.

Erakunde honek behin eta berriz errepikatu duenez, Diru-sarrerak Bermatzeko Euskal Sistema **gizarte kohesioko eta gizarte babeseko funtsezko faktorea** da, eta bazterketa arriskua prebenitu, bazterketa pertsonak, sozial eta laboralerako egoerak arindu, eta herritarren eskubideen egiazko erabilerarako baliabide pertsonal, sozial edo ekonomiko nahikorik ez dutenen gizareratzea eta laneratzea errazteko lan hain garrantzitsuari aurre egiteko behar diren baliabideak eta tresnak eman behar zaizkio.

Ikuspuntu horretatik, gai horretan **2011 amaieran Lanbideri** eskumenak eskualdatzeak, Diru-sarrerak Bermatzeko eta Gizareratzeako **18/2008 Legea** aldatu zuen **azaroaren 24ko 4/2011 Legea** zioen azalpenaren beraren arabera, **beste helburu batzuen artean**, honakoa bilatu zuen: *“prestazioak organismo bakar batek kudeatzeak gobernantza, eraginkortasun eta kontrolerako ematen dituen abantailak baliatzea eta, aldi berean, **Gizarte Zerbitzuen Euskal Sistemari bere funtzionamendua hobetzeko egiazko aukerak ematea, prestazio ekonomikoaren kudeaketak udal gizarte zerbitzuei, bereziki oinarriko gizarte zerbitzuei, eragin dien lan-zama oso arinduz.***

Diru-sarrerak Bermatzeko Errentaren (DBE) eta Etxebizitza gastuetarako Prestazio Osagarriaren (EPO) ezaugarriak dituzten prestazioen kudeaketa eredu eskuratu eta ezartzeari datzekion konplexutasuna ulertu arren, azpimarratu behar dugu, tamalez, legearen helburuak ez direla behar bezala bete. Zerbitzuen erabilzaileen pertzepzioa eta erakunde honen ikuspuntua bat datoz esateko, 2012an, itxaropenak ez direla bete, eta talde horren arreta ez dela hobetu; alderantziz, arretak okerrera egin du eta, aurrerago azalduko denez, arlo honetako kexa arrazoi nagusia bihurtu da.

Beraz, Txostenaren atal honetan, Lanbideren funtzionamenduari eta, batez ere, DBE eta EPO prestazio ekonomikoaren kudeaketari buruzko jarduketegi dagozkien kexen eguneroko izapidetzean **atzemandako disfuntzio nagusiei** helduko diegu.

## 1.

## Arloa kopurutan

Aurten izapidetu ditugun kexa gehienak Diru-sarrerak Bermatzeko Errentaren (DBE) eta Etxebizitza gastuetarako Prestazio Osagarriaren (EPO) kudeaketari lotuta egon dira. [Diru-sarrerak Bermatzeko Errentaren 18/2008 Legeak](#) eskubide subjektibo gisa eratu ditu prestazio biak bertan jasotako betekizunak betetzen dituzten pertsona guztientzat.

Guztira, 2012an **1.010** espediente erregistratu dira:

– Eduki ekonomikoko gizarte prestazioak onartzea, berritzea, aldatzea edo berriz hastea ukatzea: DBE edota EPO .....	108
– Eduki ekonomikoko beste gizarte prestazioak ukatzea.....	14
– Eduki ekonomikoko gizarte prestazioak onartzeko, berritzeko, aldatzeko edo berriz hastea eskaerak ebazteko atzerapena: DBE edota EPO.....	487
– Eduki ekonomikoko beste gizarte prestazioak etetea: DBE edota EPO .....	261
– Eduki ekonomikoko gizarte prestazioen izapidetzean prozedura arazoak eta administrazioaren funtzionamendu txarrekoak: DBE edota EPO.....	57
– Eduki ekonomikoko gizarte prestazioen kobratze desegokiak itzultzeko prozedura .....	27
– Ordaintzeke dauden eduki ekonomikoko gizarte prestazioen zenbatekoen eskaera: DBE edota EPO.....	8
– Eduki ekonomikoko beste gizarte prestazioak iraungitzea: DBE edota EPO.....	11
– Bestelako kontuak .....	37
<b>GUZTIRA.....</b>	<b>1.010</b>

Zenbateko horiek 2011n egondakoaren aldean kexa kopuruaren **portzentajea handitu dela** islatu dute, % **304**, hain zuzen ere, eta horrek oso grafikoki islatzen du aipatu krisi testuinguruaren eta enplegu galeraren, eta bazterketaren aurka borrokatzeko tresnen eskariaren arteko lotura estua.

**Gaika, Lanbideren funtzionamenduari** lotutakoa, bai prozedura alderdiei, bai, batez ere, prestazioak onartu, berriz hasi eta berritzeko luzamenduei dagokienez, kexa ia guztiak bildu dituzte, aurrerago zehaztuko dugunez.

Beste kexa batzuk, gutxiago, **Gizarte Larrialdietarako Laguntzen (GLL) eta gizarteratzeko laguntza berezien** izapidetzeari lotuta egon dira.

2011n bezala, **langabezia-sorospena (Estatuaren prestazioa) eta beste laguntza prestazio batzuk jasotzearen arteko bateragarritasunari** –azkenek zenbateko jakin bat gainditzen dutenean– lotutako kexak jaso dira.

## 2.

## Kexarik aipagarrienak

## 2.1. Itxarote-zerrendak eta ilarak Lanbideren bulegoetan

Atal honetan azpimarratu behar dugun lehen kexa arrazoiak gizarte bazterketa egoeran edo arriskuan dagoen pertsona batek DBE eta EPO prestazioak eskatzea erabakitzen duen uneari berari dagokio.

Kontu horrek garrantzi handia hartzen du, 18/2008 Legeak berak adierazi duelako (22. art.) **prestazioen onarpen data prestazioaren eskaera egunaren ondorengo eguna dela** eta, beraz, hura onartutakoan eskaera egin zen egunetik pirlatutako atzerapenak ordaindu behar dira.

Xede horrekin, Lanbidek **telefonoz ordua eskatzeko** sistema zentralizatua ezarri zuen. Hitzordua hitzartzeko, eskatzaileek zenbaki bakar batera deitu behar dute.

Eskubide horien eskatzaile kopurua oso handitu da eta, beraz, **Lanbidek telefono horren bidez eskatutako aurretiazko hitzorduak emateko gehiegizko epea** ere bai. Hiru euskal hiriburuen kasuan, batez ere, hilabetetik gorakoa izan daiteke epe hori, eta kexa asko eragin du horrek.

**Prestazioak berritzeari** dagokionez, esleitutako hitzordua batzuetan berritzeko agiriak aurkezteko epemugaren ondorengo datan eman zen, eta horren ondorioz, prestazioa eten zitekeen, betebeharrak ez betetzeagatik.

Bulego batzuetan eguneroko hitzordu sistema ezarri zen, bulegoa zabaltzeko lehen orduetan pertsona kopuru gehigarri bati arreta emateko. Helburua herritarren informazio eskaerei eta eskatutako agirien emateari kasu egitea zen. Prestazio eskabideak jasotzeko eginkizuna ere izan dute, telefonozko hitzorduen atzerapenagatik eta batzuetan hitzorduen sistema ez zebilelako.

Pertsonen duintasunaren ikuspuntutik egoera guztiz onartezinak ekarri ditu horrek, hala nola Bilboko Mazarredoko Lanbideren bulegoan egunero gertatzen zirenak: bertan, pertsona multzo handi batek ilara egiten du egunero, goizaldetik (2 am, 3 am, etab.), dauden zenbakietako bat lortzearen.

Bulego batzuek ez daukate ahalmenik **erregistro funtzioa** betetzeko. Gabezia hori berehala gainditu behar litzateke, zerbitzuaren erabiltzaileen eskubideetan duen garrantziagatik.

## 2.2. Prestazio eskaerarekin batera aurkeztu beharreko dokumentazioa

Puntu honi dagokionez, jasotako kexak ikusita, deigarria da **batzuetan ematerik ez dagoen dokumentazioa egotea**, hala nola zurtzasun-agiria (eskatzailea umezurtza denean), edo lan-bizitza (administrazio egoera irregularrean dauden atzeritarren kasuan), **edo interesatuek lehenago emandako** eta, beraz, Lanbideren eskuetan dagoena edo egon behar lukeena.

Gauza bera gertatzen da atzeritarrei **jatorrizko herriko dokumentazioa** eskatzearekin. Berriz esan behar dugu jatorrizko herrietan errealitate administratiboak ez daukela zerikusirik gurearekin. Dokumentazio hori eskatzea oso garestia da, batzuetan, eta lortzen zaila da pertsona bere herritik kanpo luzaroan egon delako, pertsona bere jatorrizko herrian errotuta ez dagoelako, edo euren jatorrizko herrian jazarpena pairatu duten pertsonen kasuan, edo trafikoaren edo beste edozein genero-indarkeria motaren biktima izan diren emakumeen kasuan. Hura legeztatze eta itzultzeko eskakizun berriak askotan oztopo gaindiezin bihurtzen du.

Ikuspuntu horretatik, Lanbideren web orriak gabeziak dauka, prestazio bien eskatzaileek eman beharreko agiriak zehazterakoan, eta aurretiazko hitzordurik gabe eskabideak aurkeztea zailtzen du horrek.

Ez genuke gogorarazi behar horri buruz Herri Administrazioen Araubide Juridikoaren eta Administrazio Prozedura Erkidearen **30/1992 Legeak** xedatu duena. Izan ere, **35. artikuluan**, herritarren eskubide bihurtu du (f idatz-zatia) *“dagokion prozedurari aplikatzen zaizkion arauak eskatzen ez dituzten edo jarduneko administrazioaren eskuetan dauden agiriak ez aurkeztea”*.

Praktikan, dokumentazioa emateko fasea denboran luzatzen da eta eskatzaile askok sentitzen dute prestazioaren balizko hartzaileei atzera eragiteko modua dela.

Kasu gehienetan, dokumentazio osagarria eskatzen da interesatua eskaeraren egoeraz galde bertaratu delako Lanbideren bulegoan, errekerimendu formalik batere egon barik.

Zentzu horretan, ohitura oso hedatua da eskatzaileari **ahoz** jakinaraztea agiri bat edo batzuk falta dituela eta, beraz, eskabidea osatu gabe dagoela, eta ohitura horrek babesgabetasuna eragiten du.

Ebazpenak prestatzea eta haiek jakinaraztea ere arazo handia izan da, batez ere lehen hiletan. Aplikazio informatikoak zailtasun handiak izan ditu hori egiteko. Eskaera fasean egindako aldaketak ez ziren grabatzen, edo ebazpenak ez diren ematen. Hori dela-eta, EHAA jakinarazpen asko argitaratu dira, egindako jakinarazpen pertsonalak kasu askotan xedatutako lege araubidea bete barik.

### 2.3. DBE eta EPOren eskaerak ebazteko atzerapena

18/2008 Legeak eta hura garatu duten dekretuek Lanbideri **onartzeko edo ukatzeko ebazpena gehienez hil biko epean eman beharra** (62. art.) ezarri arren, eta epe hori igarotakoan onartutaz ulertu behar badira ere, praktikan, DBE eta EPOren eskaeren ebazpenak sei hiletik harago atzeratzen dira maiz.

Alde handi batekin, kexa multzo horrek dauka kopururik handiena, 2012an arlo horretan jasotako guztiekiko.

Baliabide horien kudeaketa eredu abiarazteko konplexutasunik harago, kezagarria da gizarte bazterketa arriskuan edo egoeran dauden pertsonen zuzendutako prestazioen ebazpena epe horretatik harago luzatzea.

Bestalde, ez da arraroa eskatzaileek prestazioa euren banku kontuan sartu zaielako zuzenean jakitea hura onartu zaiela. Une horretantxe jakinarazten zaie ebazpena formalki, atzerapenez bada ere, eta ez beti.

Gehiegizko luzamendu hori eskaera berrietan eta etenaren ondoren berriz hasteko kasuetan gertatzen da. Gauza bera esan daiteke Lanbideek ukatzeko edo eteteko emandako ebazpenen aurkako errekurtsioei buruz; izan ere, Herri Administrazioen Araubide Juridikoaren eta Administrazio Prozedura Erkidearen Legeak isiltasunagatik ezetsitzat jotzeko eta bide judizialari ekin ahal izateko epeak adierazi arren, berriazko ebazpena emateko betebeharra ere xedatu du, eta garrantzitsua da hura epe egokian gertatzea.

147/2010 Dekretuko 46. artikulua arabera, etetea eragin zuen zioek indarra galdu ondoren “ofizios edo alderdi batek eskatuta” hasiko da berriz, baina praktikan, interesatuek sustatu behar dute hura beti.

### 2.4. Diru-sarrerak Bermatzeko Errentaren prestazioa interesatuari entzuteko izapiderik gabe etetea

Lanbideren DBE eta EPO eteteko ebazpenen aurkako kexa multzoa, ebazteko atzerapenari dagokionarekin batera, garrantzitsuena da ikuspuntu kuantitatibo eta kualitatibotik, prestazioaren titularrentzat dakartzan ondorioengatik.

Behin eta berriz azpimarratuko dugu prestazio horien izaera hauskorra; izan ere, pertsona talde gero eta handiagoak, eta batez ere gizarte eta ekonomia desberdintasunengatik, gizarte bazterketaren atalasea gurutzatzea saihestea bilatzen dute.

Horregatik da **hain garrantzitsua** Legean xedatutako **prozedura bermeak neurtzea, arrazoitzea eta errespetatzea** laguntza horiek eteteko edo amaitzeko neurria hartu baino lehen.

DBE eta EPOren prestazioak eteteagatik izapidetutako kexa gehienetan, hileko nomina ordaindu ez zaiela ikusten dutenean daukate etenaren berri onuradunek.

Lanbideren bulegoetara ez ordaintzeko zioak ezagutzera jotzen dutenean jakinarazten zaie, ahoz, eteteko zio bat bete omen dutela.

Are gabezia larriagoa deritzogu, jasotzaileak prestazioaren etetea eragin duten zioak ukatzen ditutenean, eta erabakia errekurritzeko asmoa adierazi ondoren, Lanbideko langileek eurek interesatuei etetearen jakinarazpen formala jaso arte itxaron behar dutela esateari.

Egiatzatu ditugun kasu batzuetan, etetearen jakinarazpen formala “de facto” etetea baino hilabete geroago iritsi zaiola interesatuari.

Prestazioaren ordainketaren etetea interesatuari **entzuteko izapiderik egin gabe** gertatzen da, diru-sarren bermearren berriazko araudiak eta Herri Administrazioen Araubide Juridikoaren eta Administrazio Prozedura Erkidearen Legeak eskatzen dutenez.

Interesatuari **entzuteko izapideak** haren eskubideen babes eraginkorra bermatzen du, eta, azken batean, Lanbidek alegatutako eteteko zioa ukatzea, zehaztea edo onartzea ahalbidetzen dio.

Prestazioaren ordainketa izatez etendakoan, berriz hastea denboran luzatzen da, are etetearen iraupen mugatuko edo Lanbideren akats argiko kasuetan.

Etete epe horretan, eta Lanbidek hartutako erabakia egokia denetz egiaztatu bitartean, interesatuei guztiz ukatzen zaizkie elkarbizitza unitatearen sarrera guztiak eta, beraz, ezin diete aurre egin haren kideen hezkuntza, elikadura eta ostatu gastuei.

Etetearen desegokitasuna egiaztatutakoan prestazioa eta atzerapenak ordaintzen hasteak ez ditu erabakiaren kalte atzeraezinak ekiditen, eta kasu batzuetan, berandutzea dela-eta, elkarbizitza unitatearen kaleratzea ekar dezakete.

Horri dagokionez, **azaroaren 29an egin genuen 9/2011 Gomendio Orokorra** jo behar dugu. Gomendio hura Diru-sarrerak Bermatzeko Errentarako eta Etxebizitza gastuetarako Prestazio Osagarriko eskubidea etetearen ondorioei buruzkoa zen.

Araudiak DBErako eskubidea eteteko kasuak jaso ditu, **be-tebehar** bat ez betetzearen edo **prestazioaren hartzailea izateko betekizunak** galtzearen edo ez betetzearen arteko mailaketarik ez bereizketarik egin gabe. Gure iritziz, betebeharrak bete ezean prestaziorako eskubidea etetea gehiegizkoa da elkarbizitza unitateak prestazioaren hartzailea izateko betekizun guztiak betetzen jarraitzen badu, kasu horretan bere oinarritzko premiei aurre egiteko sarrerarik gabe jarraitzen duelako.

Gure ustez, betebeharren bat betetzen ez denean, zigor araubidera jo behar litzateke, prestazioaren onuraduna izateko betekizunak betetzen badira.

Beste **arazo larri bat arrazoiketa da**, orokorrean osaga-bea edo nahasia izaten baita. Hori, entzuterik ezarekin batera, babesgabetasun larriko egoerak eragiten ari da, gure aburuz.

## 2.5. Behar gabe jasotako kopuruen erreklamazioa

Aurten jasotako kexa asko foru aldundiek hasitako prozeduretan behar gabe jasotako zenbatekoen erreklamazioari daude lotuta. Ordainketa itzultzeko prozeduraren arauketa oso urria eta mugatua da eta, hori dela-eta, **hutsune asko** daude. Hutsune horiek, gure aburuz, ekarri dituzten interpretazioak ez dira pertsonen eskubideen oso aldekoak; izan ere, betebeharrak ez betetzeak edo betekizunak galdu izanak eragindako etete kasu guztietan dirua behar gabe jasotzat jotzen da. Araudiak, bestalde, ez du aurreikusi ondorioetarako datarik eta, beraz, zenbateko oso handiak erreklamatzeko ari dira.

Orokorrean, ordainketa desegokien erreklamazioak gizar-te bazterketa egoera larrian dauden pertsoneri eragiten die. Kasu batzuetan, zorra itzultzea ia ezinezkoa da, diru-sarrerarik ez dutelako eta bazterketa egoera larrian daudelako.

Zorrek izugarri zailtzen du pertsona horiek gizarteratzeko prozesua. Gainera, DBE jasotzen denean, batere baliabiderik ez edukitzeko kasuan legokiokeen zenbatekoaren % 30 kentzen ari da, elkarbizitza unitatea osatzen duten pertsona guztien kopuruaren arabera, araudiak ehuneko txikiagoa kentzeko aukera aurreikusi duenean.

Aurten, Arabako Foru Aldundiari dagozkion ebazpen asko egin ditugu. Aldundi horrek, prozedura eta ebazpen berean, eteteari eta behar gabe jasotako prestazioagatik kopuru bat itzuli beharrari heltzen zien, 56 eta hurrengo artikuluetan xedatutako prozedura urratuz. Orokorrean, betebeharren urraketa zen, zor handiak izanda (Foru Aldundiak berak jakinarazi zigan zenbatekoari buruz hausnartzen ari zela, handia zeritzolako).

Arartekoak gai horri buruz onartu ez ziren ebazpen asko (33) egin zituen. Eragindako pertsona batzuek auzi bidera jo dute eta lortu dituzten epaietan behar gabe jasotako kopuruak erreklamatzeko erabilitako administrazio prozedura baliogabe jo zen. Oraintxe bertan Lanbide Arabako foru erakundearen aurrean sortutako zor horren kobrantza kudeatzen ari da, eta titulu baliogabea oinarritzen dela errepikatu behar dugu. Gure iritziz, **Arabako Foru Aldundiak erabaki zituen espediente horiek berraztertu behar dira, araudi aplikagarria urratu baitzen haietan.**

## 2.6. Diru-sarrerak Bermatzeko Errenta ukatzeko zioak: kasuak

### 2.6.1. Egiatzko bizilekua ez frogatzea

Kexak aztertutakoan, ikusi dugu prestazioak eten direla edo ez direla onartu edo ez direla berriz hasi edo berritu pertsonak egiatzko bizilekua frogatzeko betekizuna bete-tzeari utzi diolako, hilabetez edo are gutxiagoz EAetik kanpo bidaiatu izanagatik. Baina araudiak ez du zehaztu **noiz ez den frogatzen egiatzko bizilekuaren betekizuna eta, beraz, gure ustez, egiten ari den interpretazioa arautu gabea eta oso murriztailea da**. Atzerrirako bidaiak batek EAEn bizitzeko hiru urteen zenbaketa hausten duela ulertzea, udal erroldak zer ere adierazten duen, ez dago jasota aplikatu beharreko araudian. Lanbideren 2012ko azaroaren 6ko gutunak EAetik kanpoko bidaiak jakinarazi beharra eta prestazioaren eskubiderako titular eta onuradunengan dauden ondorioak arautu ditu, baina ez da horretarako zuzenbide tresna egokia. DBEren prestazioa eskatzen denean ere ari da irizpide hori erabiltzen Lanbide eta, beraz, 15 egunetik gorako bidaiak egiatzko bizilekua frogatuta egotea hausten du eta egun harrezkeroztik 3 urteko errolda eta egiatzko bizilekua frogatu behar litzukete. Lanbideri jakinarazi diogu gure iritziz jokatzeke modu horrek ez daukala lege babesik.

### 2.6.2. Familia berrelkartzea

Bakarrik bizi diren pertsonen elkarbizitza unitate ekonomiko independentea osatzeari buruzko aurreikuspenari lotutako kexak jaso ditugu, pertsona horiek etorkinak direnean eta haien ezkontidea edo haiekin ezkontzaren antzeko harreman

iraunkorra duen pertsona denean, 147/2010 Dekretuko 5.1 a) art. Manu horren arabera, elkarbizitza unitate berezi jotzeak urtebetez baino ez dirau, eta beste batez luza daiteke; horren ondoren, familia berrelkartzerik ez badago, prestazioa ukatu edo eteten da.

Kexak izapidetzerakoan ikusi ditugun egoerarik larrienen artean, euren ardurapean adingabeak dituzten familia guraso-bakarrak daude.

147/2010 Dekretuko 5.1 a) artikuluko 4. idatz-zatian jasotako xedapenaren aldeko interpretazioa egiteko egin genion gomendioa onartu zuen Lanbidek; hala, pertsonak Diru-sarrerak Bermatzeko Errentaren prestazioaren onuraduna izateko gainerako betekizunak betetz gero eta Estatuaren Administrazio Nagusiak ezkontideari berrelkartzeko baimen administratiboak ukatu badio, ez zaio amaiaraziko edo ukatuko Diru-sarrerak Bermatzeko Errentaren prestazioa. Hala ere, praktikan hori ez da betetzen ari, eta 2012ko azaroaren 6ko gutunean ez da hala interpretatu. Hortaz, 2013 osoan haren jarraipena egingo dugu.

### 2.6.3. Ondasun higiezin biren titularrak diren pertsonak

DBE arautzen duen 18/2008 Legeak automatikoki baztertzen ditu laguntzetatik ohiko etxebizitzaz beste higiezin baten jabeak diren pertsonak, non ere dagoen hura eta zein ere diren haren merkatuko balioa edo handik etekina ateratzeko aukerak.

DBE eskatzaileen eta jasotzaileen kexa ugari izapidetu dira, zio hori dela-eta prestazioa ukatu edo eten zaielako, horren ondoren haien egoera oso hondatu delarik.

Bateraezintasun horren lege xedapenaren oinarria da bere etxebizitza ez diren higiezinak dauzkanak ekonomikoki ustia ditzakeela, baina ez da aintzat hartu kasu batzuetan etetea eragin duten ondasun higiezinak ez diela batere etekinik ematen euren titularrei edo gauzatzen zailak direla.

DBE kasu horietan eteteko erabakiak, legearen arabera bada ere, erabateko behin-behinekotasuneko egoeran jartzen ditu pertsona horiek, errendimendurik ateratzerik ez duten ondasun baten erruz euren diru-sarrera iturri bakarra galtzen baitute.

Zentzu horretan, Arartekoak indarreko legediaren **alderdi hori aldatzea proposatu du**, ondasun horien balioa txikia denean baliabide urriko pertsonen DBE eskuratzeko oztopoa izan ez dadin.

### 2.6.4. Gizarte Segurantzaren “zaintzapeko seme-alabagatiko esleipena” jaso eta DBE eskatzen duten pertsonak

Baliaezintasunagatiko kotizazio gabeko pentsioa, 18/2008 Legeko 9.2.a) artikulua ondoz ondo, pentsiotzat jotzen da, eta elkarbizitza unitate bereziari 18 urtetik aurrera pentsiodun eskubidea ematen dio. Enplegu eta Gizarte Politiketako Sailak “zaintzapeko seme-alabagatiko esleipena” izeneko prestazioari ere tratamendu bera ematea onartu zuen. Prestazio hori % 65 edo gehiagoko desgaitasuna onartuta duten 18 urtetik gorako pertsonak direnean

ematen da. Haren aplikazioa arazo handiak ematen ari da, 2011.5.30ean horretarako onartu zen gutunaren idazketa dela-eta, zehazki, “prestazioaren titularra” DBEren osagarriaren eskubide subjektu aipatzen duelako, eta askotan haien onarpena galarazi du horrek. Alderdi hori konpontzeko gestio asko egin arren, oraindik ez da konpondu eta, beraz, kexak jasotzen jarraitu dugu.

## 3.

### Araudi-testuingurua eta politika publikoak

Epigrafe honetan indarrean sartu diren lege aldaketa batzuk eta arloari eragin dioten jarduketak publikoak aipatu dugu.

2012an gertatu lege berrikuntzen artean, azpimarratu behar da **Gipuzkoako lurraldean Diru-sarrerak bermatzeko Laguntza ezartzeko ekainaren 19ko 31/2012 Foru Dekretua** onartu dela (**2012ko ekainaren 27ko GAO**)

**2012ko uztailaren 1ean sartu zen indarrean eta Diru-sarrerak Bermatzeko eta Gizarteratzeko Legea aldatzeko azaroaren 24ko 4/2011** Legeak egindako aldaketa eragindako babesgabetasuneko egoerak estaltzea bilatu du, batez ere EAEn hiru urtez errolatutako egoteko eskakizunari dagokionez.

Aipatu **DBEren 4/2011** Legea 2011ko abenduaren 13an **indarrean sartu** arren, argi dago haren ondorioak batez ere 2012an hedatu direla, eta Lanbidek diru-sarrerak bermatzeko errenta kudeatzeko egoera berria definitu du.

Lege berria dela-eta, **Lanbidek** erabateko protagonismoa hartu du Diru-sarrerak Bermatzeko eta Gizarteratzeko Euskal Sistemaren aplikazioan; izan ere, Diru-sarrerak Bermatzeko Errentaren (DBE) eta Etxebizitza gastuetarako Prestazio Osagarriaren (EPO) kudeaketa bere gain hartu du, bai eskatzeko eta izapidetzeko faseetan (udalek egiten zituzten haiek lehen) bai ebaztekoan (foru aldundiek ebazten zuten lehen).

2011ko urteko txostenean aurreratu genuenez, 18/2008 Legearen aldaketa horretarako **DBEren eta EPOren arautegiak egokitu behar dira** (egun, 147/2010 D. eta 2/2010 D.), baina gaur egun ez zaio oraindik lan horri heldu, aipatu Legeko Lehen Xedapen Gehigarrian xedatutako urtebeteko epea igaro arren.

**Gizarte Larrialdietarako Laguntzen** araudiak ez du batere aldaketarik izan 2012an, **Gizarte Larrialdietarako Laguntzak eskuratzeko ondare mugak ezarri dituen 2011ko abenduaren 28ko Aginduak** eragindako ondorioak izan ezik, zeinek, Diru-sarrerak Bermatzeko eta Gizarteratzeko 18/2008 Legeko 46.f artikulua urratzeagatik, ofiziozko espediente ireki beharra xedatu baitzuen. Haren laburpena aurrerago sartu da.

2013an laguntzak onartzeko mugak eta irizpideak ezarriko dituen Agindua onartzeke dago oraindik.

## 4.

## Jarduera-planaren esparruko bestelako esku-hartzeak

### 4.1. Bilerak

Gizarteratzearen eremuan gizarte bazterketa prozesuak pairatzen dituzten pertsonen eskubideen defentsan lan egiten duten **elkarteekin** bildu gara aurren.

Pertsona asko Diru-sarrerak Bermatzeko sisteman **sartzeko** edota bertan geratzeko izaten ari diren zailtasunen berri eman digute. Lanbidek herritarren arretan eta prozeduren izapidetzean dauzkan disfuntzioei buruzko keza ugari izan dira. Baita prestazio ekonomikoen eskaerak ebazteko **atzerapenei** eta zerbitzuen erabiltzaileekiko elkarrizketarik ezari buruzkoak ere.

Halaber, adierazi dutenez, diru-sarrerarik ez duten pertsonen ematen zaizkien prestazio ekonomikoak urriak dira eta murrizketak izaten ari dira. Nagusia etxebizitzako elkarbizitza unitate bitara mugatzea izan da; baita Gizarte Larrialdietarako Laguntzak kobratzeko eskatzen diren baldintza berriak edo beste prestazio batzuetan, hala nola Bizkaiko Foru Aldundiak kudeatzen dituen Gizarteratzeko Laguntzetan, gertatzen ari diren mugak ere.

Berriz errepikatu dute, eteteko prozeduretan, kasu guztietan ez dela **alegazio** izapidea bete.

Bestalde, prestazioen **kontrol eta ikuskaritza jarduketak** aipatu dituzte; izan ere, elkarbizitza unitatearen autonomia-aren esparruan hainbeste sartzen dira tartean ezen azkenean administrazioak erabakitzen baitu zein gastuk duten lehentasuna eta zeinek ez.

Azkenik, hitzarmenetan eta diru-laguntza lerroetan egondako murrizketak eta onartutako diru-laguntzeak ordaintzeko atzerapenak direla-eta dauden finantzaketa zailtasunen berri eman digute.

**Bilera asko** egin dugu **Eusko Jaurlaritzako Enplegu eta Gizarte Politiketako Sailarekin**. Haietan, Lanbideren funtzionamenduari eta prestazioak eskatu, eten, berriz hasi eta berritzeko prozedurari dagozkien kekek izapidetzeko ikusi ditugun arazoak eztabaidatu dira.

Aldundietako gizarte politiketako Sailekin ere bildu gara, DBEren kudeaketari buruzko eta Lanbideri espedienteak eskualdatzeko buruzko gaiak eztabaidatzeko. Bilera guztietan Arartekoak jarraitzen ari zen prozedurari eta araudiaren interpretazioari eta ikuskaritza eta kontrol jarduketei buruz duen iritzia helarazi diegu, herritarren eskubideak murrizten ari direla uste baitugu.

### 4.2. Ofiziozko jarduerak

2012an ofiziozko sei espediente izapidetzen hasi gara.

Espediente horien edukia Lanbideren funtzionamendua eta Bizkaiko Foru Aldundiak eskualdatu barik zeuzkan espedienteetan berriz hasteko eskubideak aurkezteko zailtasuna zen. Halaber, gizarte erakundeek Arartekoari helara-

zi zizkieten kezken berri eman zen. Era berean, Lanbideri gestio lan horretarako tresna diren aplikazio informatikoe-tan atzemandako disfuntzioei buruzko argibideak eskatu zitzaizkion.

Azkenik, Gizarte Politiketako Sailburuaren Agindu baten bidez, Gizarte Larrialdietako Laguntzen (GLL) onuraduna izateko ezarritako mugengatik hasitako ofiziozko azken espediente-a azpimarratu behar da. Espediente horrek **Arartekoaren 2012ko abenduaren 4ko Ebazpena** eragin zuen. Horren bidez, Eusko Jaurlaritzako Enplegu eta Gizarte Gaietako Sailari gomendatzen zaio, 2013rako gizarte larrialdietarako laguntzetan jasotako gastu espezifiko bakoitzerako gehienezko zenbatekoak ezartzen dituen aginduaren onespenera dago-kionez, 2011ko abenduaren 28ko Aginduan ezarritako iriz-pideak berrikus ditzan.

Gizarte jantokia erabili ahal izateko Gasteiz udalerriko erroldan lehenagoko denbora bat frogatzeko eskakizunari buruzkoa ere bai. Udalak erantzun zigunez, betekizun hori kenduko zuten, baina elikadurarako eskubidea erabiltzeko zenbait oztoporen berri izan dugu eta, beraz, haren jarraipena egingo dugu.

### 4.3. Bisitak

Bisita erronda bat egin zitzaion Lanbideren bulegoari egun DBE eta EPO kudeatzeko arduraren sarearen egunerokotasuna lehen eskutik ezagutzeko. Informazio hori Lanbideri helarazi zitzaion. Lanbidek erabilgarritzat jo zuen eta atzemandako gabeziak konpontzeko gogoia adierazi zuen.

## 5.

## Herritarren eskubideen egoeraren balorazioa

**1.** Bizi dugun krisi ekonomikoa dela-eta, familiek euren betebeharreri eta ohiko gastuei aurre egiteko dituzten zailtasunak ez dira 1996azgeroztik ezagutu. **Paraleloki diru-sarrera urritasunari lotutako txirotasun eta behin-behinekotasun arrisku egoerak ugaritu dira**, eta 2012an egiazko txirotasun eta behin-behinekotasun egoeren eta txirotasun ezkutuko moduen eragina handitu da.

**2.** Hala ere, 2012ko egiazko pobrezia eta behin-behinekotasun tasak 1986 eta 1996ko mailetatik urrun daude, neurri handi batean **DBE/EPO/GLL prestazio sistemaren eragin onari** esker. Eragile horiekin –hala nola pentsio politikaren eragin onuragarria– batera, diru-sarrerak bermatzeko sistema horrek **EAEko txirotasun eta bazterketa tasei Europar Batasuneko batez besteko zenbatekoen azpitik eusten lagundu du**, eta Euskadi European desberdintasun mailarik txikiena duten gizartearen artean sendotu da. Horri dagokionez, EAE guztiz aldendu da Espainian nagusi den egoeratik. Prestazio horien eskuragarritasunari esker (xedatutako



betekizunak betetzen direnean), zein ere den aurreikusitako aurrekontu-saila, sistemak eginkizun hori bete dezake, euren oinarritzko premiei aurre egiteko sarrera ekonomikoak izatear uzten dioten pertsona kopurua handitu ahala saila ere handitzen delako.

**3.** Horrexegatik, **Diru-sarrerak Bermatzeko Euskal Sistemari**, gizarte kohesio eta babeseko faktorea den aldetik, bazterketa arriskua prebenitzeko lan hain garrantzitsuari aurre egin ahal izateko behar diren baliabideak eta tresnak eman behar zaizkio.

Bereziki, Lanbidek bere gain hartu duen DBEren eta EPOren kudeaketak urratsak eman behar ditu herritarren arreta hobetzeko.

Gutxieneko kalitate estandarrak erdietsi behar dira, batez ere, ebazteko epeari dagokionez, sistema **bizkorra** izatea eta zerbitzuaren **erabiltzaileentzako tratua** haien egoera pertsonalei **egokitua, duina** eta **eraginkorra** izatea lortu behar dugu.

Horretarako, Lanbideren bulego guzti-guztietako baliabide materialek, bereziki **aplikazio informatikoeak**, eta **giza baliabideek** nahikoak eta egokiak izan behar dute, ematen den zerbitzuaren eraginkortasuna bermatzeko.

**4.** Baliabide nahikotasun horrekin batera, Lanbidek diru-sarreraren bermearen berriazko araudian eta Herri Administrazioen Araubide Juridikoaren eta Administrazio Prozedura Erkidearen Legetik eratorritako orokorrean **xedatutako prozedura bermeak** bete behar ditu, batez ere prestazioak eteteko kasuetan.

Behin eta berriz azpimarratuko dugu prestazio horien izaera hauskorra; izan ere, pertsona talde gero eta handiagoak, eta

batez ere gizarte eta ekonomia desberdintasunengatik, gizarte bazterketaren atalasea gurutzatzea saihestea bilatzen dute.

**5.** Diru-sarrerak bermatzeko 18/2008 Legearen arau garapena premiazkoa eta beharrezkoa da. Horretarako, **DBEren eta EPOren arautegiak egokitu behar dira** (egun, 147/2010 D. eta 2/2010 D.), baina gaur egun ez zaio oraindik lan horri heldu, aipatu Legeko Lehen Xedapen Gehigarrian xedatutako urtebeteko epea igaro arren.

**6.** Bazterketa kontuetan lan egiten duten **gizarte erakundeak** pairatzen ari diren murrizketa handiek haien lanak zailtzen dituzte. Halaber, finantzaketa arazo larriak daude eta haiek jarraitu ahal izatea arriskuan jartzen du horrek. Egiten duten lana oso garrantzitsua da gure gizartearentzat, herritarrei hurbiltasuna eta malgutasuna ematen dizkielako eta herri-administrazioetara hurbiltzen ez diren edo haiek ezarritako betekizunak betetzen ez dituzten pertsonen arreta ematen dielako; hortaz, erakunde horiek bestela arretarik gabe geratuko litzatekeen esparru humanarioa betetzen dute. Haien lanari laguntzea funtsezkoa da gizarte kohesiorako eta desberdintasunen aurka borrokatzeko.

**7.** **Etterik gabeko pertsonen** euren oinarritzko premiak beteta izan behar dituzte. Janariaz, bizilekuaz, batez ere negetan, higieñez eta jantzi egokiaz ari gara. Betekizun humanitario minimoak dira eta gizarte murrizketak direla-eta ez dira saihestu behar. Aurrekontu-sail horiei lehentasuna eman behar zaie krisialdian, pertsonarik ahulenen zailtasunak areagotzen baitira haietan.